

SRE Newsletter

Publicat cu sprijinul financiar al British Ecological Society

Societatea Română de Ecologie și deceniul educației pentru dezvoltare durabilă

Cuprins:

Societatea Română de Ecologie și deceniul educației pentru dezvoltare durabilă 1

Parteneriatul: Școală-ONG- Familie - condiție pentru asigurarea succesului proiectelor educaționale 2

Necesitatea orelor destinate Educației Ecologice la nivelul copiilor de vârstă mică 4

Educația Ecologică la Vârsta Preșcolară 7

Modalități de aplicare a educației ecologice la nivel preșcolar 8

Educația ecologică - abordare monodisciplinară sau interdisciplinară? 10

Reflectarea obiectivelor Educației Ecologice în Învățământul Preșcolar actual din România 12

Identificarea lacunelor cu privire la activitățile ecologice existente în învățământul primar 15

Educația ecologică percepută de cadrele didactice 19

Educația Ecologică- o necesitate pentru copii în vederea dezvoltării socio-economice durabile 21

Implicarea grupului de experți din domeniul educației ecologice în procesul de diversificare și creștere a eficienței metodelor și mijloacelor educaționale adresate persoanelor de diferite vârste și nivele de pregătire socio-profesională constituie una dintre direcțiile de acțiune ale Societății Române de Ecologie (SRE). Numărul de față este dedicat în întregime aspectelor referitoare la rolul deosebit al programelor educaționale în sensul promovării valorilor, comportamentelor și al unui mod de viață adecvat pentru un viitor sustenabil și în vederea unei schimbări sociale pozitive.

Educația trebuie să constituie agentul cheie al schimbării și, de aceea, răspunzând eforturilor de a promova o dezvoltare a societății umane acceptată din punct de vedere social, viabilă economic și durabilă ecologic, Consiliul General al Națiunilor Unite a adoptat, la 20 Decembrie 2002, o rezoluție care stabilește perioada 2005 - 2014 ca Decadă a Educației pentru Dezvoltare Durabilă. Promovarea activităților necesare în această perioadă revine UNESCO, scopul acestei decade fiind acela de a promova educația ca bază pentru societatea umană durabilă și cel de a întări cooperarea internațională pentru dezvoltarea unor politici, programe și practici educaționale inovative referitoare la educația în vederea dezvoltării durabile.

Această rezoluție indică necesitatea de a integra dezvoltarea durabilă în sistemele educaționale la toate nivelele

pentru ca educația să reprezinte un agent al schimbării, guvernele statelor lumii fiind chemate să includă măsurile de implementare a Decadei Educației pentru Dezvoltare Durabilă în strategiile și planurile lor de acțiuni educaționale.

Educația are o audiență discretă ce variază de la tineri/ copii din instituții de învățământ până la realizatorii de politici la cel mai înalt nivel guvernamental (Fien, Scott, & Tilbury, 2001). Având în vedere cerințele dezvoltării socio-economice globale este importantă recunoașterea diversității elementelor structurale ale sistemului de formare și educare a resursei umane, acestea putând fi localizate în sfera educației formale, nonformale sau informale.

Proiectarea și dezvoltarea sistemului de formare și educare a resursei umane implicate în dezvoltarea socio-economică durabilă trebuie să se bazeze pe corelarea tuturor formelor educației:

- ✓ educația instituționalizată:
 - ◆ Învățământul preuniversitar (preprimar, primar, gimnazial, liceal, postliceal, școli de ucenici/maștri)
 - ◆ Învățământul universitar (universități, colegii)
 - Departamente/Facultăți/Secții cu profil ecologic
 - Cursuri postuniversitare și studii doctorale
 - Alte facultăți/colegii - cursuri cu profil ecologic (în cazul celor ale căror discipline de studiu necesită și astfel de cursuri)

✓ educația din afara sferei instituționalizate (facultativă pentru educați):

- ◆ Centre de educație permanentă
- ◆ Cursuri de perfecționare/policalificare
- ◆ Activități de recalificare/reconversie profesională
- ◆ Instituții cum ar fi: biblioteci, muzee, grădini botanice sau zoologice, Centre de Vizitare din arii protejate etc.

✓ educația difuză:

- ◆ „Educația celor 7 ani de acasă”/educația în familie
- ◆ Activități specifice mass-media (TV, radio, presă scrisă, Internet)
- ◆ Acțiuni ale ONG-urilor
- ◆ Educația „străzii”/a comunității (educația civică).

Luând în considerare complexitatea organizatorică a sistemului educațional, acest număr al Buletinului SRE cuprinde articole dedicate aspectelor formale înregistrate la nivelul învățământului preuniversitar și al conexiunilor acestora cu latura nonformală și informală a educației. Totodată, astfel de aspecte au fost abordate cu precădere datorită importanței lor covârșitoare pentru formarea și educarea resursei umane ce va participa activ la dezvoltarea socio-economică durabilă, în special datorită posibilităților sistemului de învățământ (preșcolar și primar) de a se adresa copiilor de vârste mici aflați în faza fundamentării formării unor viitoare personalități. Este important să menționăm și faptul că experiențele din copilărie asigură fundamentul pe care se bazează toate cunoștințele acumulate ulterior, preocuparea oamenilor pentru mediu fiind mult influențată de experiențele pozitive acumulate în copilărie (Tanner, 1980; Palmer, 1993; Chawla, 1988, 1998; Korhonen & Lappalainen, 2004).

Totodată, copiii de vârstă mică pot constitui factori de modificare a atitudinilor/comportamentelor adulților prin intermediul proceselor de transfer informațional

intergenerații. Având în vedere aceste aspecte, pregătirea educatorilor, adevărați agenți ai schimbării (Castillo & colab., 2002), este deosebit de importantă în vederea proiectării și implementării proiectelor educaționale ce vin în sprijinul dezvoltării socio-economice durabile.

Bibliografie:

1. Castillo, A., Garcia-Ruvalcaba, S., Martinez, R. & Luis, M. (2002) Environmental education as facilitator of the use of ecological information: a case study in Mexico, *Environmental Education Research*, 8 (4), pp. 396-411

2. Chawla, L. (1998) Children's concern for the natural environment, *Children's Environments Quarterly*, 5, pp. 13 - 20

3. Chawla, L. (1998) Significant life experiences revisited: a review of research on sources of environmental sensitivity, *Environmental Education Research*, 4(3), pp. 369-383

4. Fien, J., Scott, W. & Tilbury, D. (2001) Education and Conservation: lessons from an evaluation, *Environmental Education Research*, 7 (3), pp. 379-396

5. Korhonen, K. & Lappalainen, A. (2004) Examining the environmental awareness of children and adolescents in the Ranomafana region, Madagascar, *Environmental Education Research*, 10 (2), pp. 195-216

6. Palmer, J.A. (1993) Development for concern for the environment and formative experiences of educators, *Journal of Environmental Education*, 3, pp. 26-30

7. Tanner, T. (1980) Significant life experiences: a new research area in environmental education, *Journal of Environmental Education*, 4, pp. 20-24

Dr. Nicoleta Adriana Geamăna
Cercetător - Departamentul de Ecologie
Sistemică și Dezvoltare Durabilă –
Universitatea din București

Parteneriatul: Școală – ONG – Familie condiție pentru asigurarea succesului proiectelor educaționale

Abstract: Relațiile de parteneriat stabilite între unitățile de învățământ și ONG-uri antrenând și familiile din care provin copiii/tinerii în beneficiul cărora se realizează aceste acorduri de cooperare constituie un avantaj major pentru realizarea unor

programe eficiente care să contribuie la acordarea unei mai mari atenții față de problemele mediului de către opinia publică.

A ajuns o obișnuință cotidiană a părintelui în a se simți eliberat de orice sarcină educativă

în raport cu copilul său, de îndată chiar ce acesta a început să frecventeze grădinița. Rareori se mai întâmplă ca părinții să se simtă responsabili de atitudinile și comportamentele pe care și le dezvoltă proprii copii după ce doamna învățătoare i-a luat de mână în prima zi de școală. Nu este o situație melodramatică, este o realitate. Pornind de la această situație, școala bucureșteană a luat o decizie și anume că este timpul ca viitorul societății noastre să-l construim de pe acum, cu toții.

Trăim o vreme în care “parteneriatul” este o noțiune foarte des vehiculată, fie că este vorba de mediul de afaceri, de politică sau de educație.

Pentru Inspectoratul Școlar București parteneriatul are o nouă dimensiune după anul 2000, când societatea civilă și-a îndreptat atenția către școală. Conștienți cu toții că educația nu începe și nu se sfârșește la porțile școlii, am pornit împreună (școala pe de o parte, societatea civilă de cealaltă) pe drumul numit “parteneriat”. Au fost urcușuri pe pante abrupte, am trudit, am obosit, când și când ne-am văzut nevoiți să repetăm unii pași. Într-un final am ajuns unde ne aflăm acum: ceva rezultate remarcabile, mulți parteneri de nădejde în educație, cu același optimism ca la început, cu și mai multă dorință de a merge mai departe.

După cum este cunoscut, ONG-urile ce acționează în domeniul protecției mediului au un rol cheie atât în dezbaterele pe probleme de mediu ale specialiștilor, cât și în acelea ale opiniei publice, precum și în asigurarea materialelor educaționale și a serviciilor ce furnizează informații privind mediul și ocrotirea sa.

Printre partenerii pe care Inspectoratul Școlar al Municipiului București îi pune la loc de cinste este și EarthVoice România (EVR - organizație neguvernamentală, profesională ce desfășoară multiple activități în domeniul educației ecologice). De ce pe acest loc? Din trei motive, zicem noi necesare și suficiente: primul pentru că specialiștii de la EVR cred, asemeni nouă, în valorile educației în școală, dar mai ales dincolo de ea, al doilea pentru că sunt printre cei mai buni în promovarea dezvoltării durabile, în acest moment, iar în al treilea rând pentru că întotdeauna s-au ținut de cuvânt, când a fost vorba de profesionalism, de implicare, de termene și condiții care trebuiau respectate.

Am început colaborarea în 2003, pornind de la experiența acumulată de EVR din colaborarea cu grădinițe din sectorul 5. Deopotrivă am simțit această experiență ca un punct important și valoros de plecare. În anul acela puneam pe picioare un proiect de mare angajament al Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului : „Eco grădinița”. Nu pot spune că a fost ușor, dar pașii făcuți împreună cu educatoarele din toate sectoarele Bucureștiului, câteva învățătoare și mai ales cu Nicoleta Geamănă din partea EVR au fost mulți și siguri; Curs de formare, activități la clasă sau în curtea grădiniței, întâlniri cu părinții nu au mai avut loc și în cel de-al doilea an al derulării proiectului la nivel național, dar, în București, grație apropierei de EVR și „înfierii” Nicoletei de către toate grădinițele, proiectul a continuat să se deruleze pentru încă două semestre. Am continuat colaborarea cu proiecte locale: „Ziua Internațională a Biodiversității”, „Viitorul Planetei Pământ”. De fiecare dată, educatoarele, învățătoarele, profesorii în număr mare au răspuns invitației la evenimente, aducând cu ei muncă de calitate, copii talentați și extrem de motivați în protecția mediului din care fac parte și pentru care se simt responsabili. Consider că sunt atitudini pe care școala, împreună cu EVR le-a determinat; pentru noi ca educatori înseamnă că ne-am mai atins un scop în munca pe care o desfășurăm. Această colaborare alături de EVR va continua, cu siguranță deoarece, împreună, intenționăm să dezvoltăm un proiect european, privind atitudini, comportamente și abilități ale cadrelor didactice implicate în activități educaționale ce sprijină dezvoltarea echitabilă și sustenabilă a societății umane și competențe necesare elevilor pentru a manifesta principiul de viață compatibile cu dezvoltarea durabilă.

Putem concluziona că parteneriatul nostru cu societatea civilă, prin reprezentanții ei, este pe drumul cel bun. Suntem acum pe cale să-l începem și să-l desăvârșim și pe cel cu părinții; dar, ca și în cazul colaborării cu EarthVoice România, reușita depinde de voința, determinarea și perseverența ambilor parteneri în educație.

Prof. Daniela Moraru
Inspector Școlar cu Gestionarea
Programelor Comunitare și a
Problematicii de Integrare Europeană;
Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Necesitatea orelor destinate Educației Ecologice la nivelul copiilor de vârstă mică

Motto: „Tot ce se află pe fața Pământului se transformă neconștient, fiindcă Pământul e viu; și are și suflet. Noi facem parte din acest suflet și rareori ne dăm seama că el lucrează totdeauna spre binele nostru.“

Paulo Coelho

Abstract: Omul trebuie educat în spiritul respectului față de mediu. De aceea, toți suntem responsabili în a construi un mediu educațional care să motiveze copilul în procesul de protejare a naturii. Sentimentele și atitudinile copiilor față de natură trebuie să fie de respect și grijă având în permanență convingerea că oamenii sunt parte integrantă din natură și nicidecum superiorii acesteia.

Încă de la apariția omului pe Pământ, natura l-a protejat, oferindu-i necesarul existenței, fiindu-i prietenă. Gândindu-mă că prietenia este legătura care-i unește pe oameni, atunci trebuie să înțelegem că omul trebuie să manifeste dragoste și respect pentru natură.

Mediul este, după cum se știe, un sistem și ca orice sistem are o anumită organizare (structură, funcții specifice) care asigură viața omului și dezvoltarea societății umane. Viețuitoarele de pe Pământ (plante, animale, oameni – deopotrivă) împreună cu „spațiul” ce permite vieții să existe reprezintă **ecosfera**, altfel spus „**casa vieții**” pe Terra.

Orice viețuitoare, pentru a putea trăi pe Pământ, trebuie să se încadreze în ecosferă, căci altfel pierе. Criza ecologică ce se manifestă tot mai pregnant e un semn că legătura dintre viață și „lăcașul” său a început să se macine. Pe măsură ce legăturile dintre o vietate și alta, ca și dintre toate vietățile și mediul lor de viață încep să se surpe, echilibrul în natură începe să cedeze și pe alocuri să dispară. Pentru a supraviețui, oamenii au nevoie de o existență stabilă în mediul lor adecvat.

Educația ecologică constituie unul dintre obiectivele care se regăsește la toate disciplinele de învățământ. Programa învățământului preșcolar cuprinde la capitolul activităților complementare și educația ecologică, care presupune o tratare

opțională, iar în învățământul școlar primar educația ecologică este realizată multidisciplinar, prin intermediul ariilor curriculare „Om și Societate” și „Consiliere și Orientare” și relativ interdisciplinar în cadrul ariei „Științele naturii” (Ministerul Educației Naționale & Consiliul Național pentru Curriculum, 1998; Geamăna & colab., 2008) precum și opțional în cadrul orelor destinate curriculumului la alegerea școlii. Educația ecologică nu trebuie să fie o disciplină discretă, dar nici nu poate fi identică cu studiile științifice care abordează un singur domeniu al cunoașterii. Aceasta are aspecte morale/etice pregnante, nerezumându-se doar la aspectele umane sau de mediu. Educația ecologică trebuie abordată într-o manieră interdisciplinară, întrucât are legături de substanță, mai mult sau mai puțin vizibile, cu alte domenii (Iozzi, 1989; Geamăna & colab., 2008).

Interdisciplinaritatea ne oferă posibilitatea de a prezenta copiilor obiecte și fenomene într-o relație de intercondiționare și a-i face să înțeleagă pericolul dezechilibrului natural determinat de influența omului. Ei sunt martori oculari ai transformărilor din viața socială, culturală, economică și din mediu. Toate aceste aspecte le stârnesc curiozitatea pe care o manifestă prin întrebările pe care ni le adresează, iar prin răspunsurile oferite noi îi conducem la înțelegerea relațiilor dintre fenomene și rezultatul acestora. În acest sens unităților de învățământ le revine sarcina de a trezi interesul copiilor pentru a cunoaște, iubi și ocroti natura și a oferi fiecăruia posibilitatea de a manifesta o atitudine personală, responsabilă față de mediul în care trăiește. De aceea este necesar ca preșcolarii/școlarii să fie ajutați să pătrundă tainele naturii pentru a sesiza interdependența și cauzalitatea fenomenelor, precum și în formarea unei

conduite ecologice care să-i conducă spre educarea dragostei față de natură, educarea capacității de a ocroti și respecta mediul și a dorinței de a contribui la păstrarea echilibrelor ecologice ce se manifestă în natură.

Pentru a ne convinge și a demonstra că este posibilă și necesară educația ecologică, în unitățile de învățământ ce se adresează copiilor de vârstă mică, cum sunt grădinițele și școlile primare/clasa I, am derulat o multitudine de activități pe această temă. Am elaborat programe educative în parteneriat și le-am derulat în grădiniță și școala noastră. Unul dintre programele educaționale a fost: „ECO-GRĂDINIȚA, care se derulează de 2 ani în parteneriat. Alături de noi au participat: părinți, bunici, reprezentanți ai comunității locale, Administrația Domeniului Public sector 4, Centrul de Cercetări și Expertizări Eco-Metalurgice din Universitatea „Politehnică” București și organizații non-guvernamentale. Ca suport de lucru în organizarea activităților am acționat pentru crearea unui spațiu ambiental cât mai plăcut, și anume:

- „Colțul viu” - unde copiii au fost preocupați de îngrijirea plantelor, procesul lor de dezvoltare, de înmulțire.
- Sădirea unor plante decorative în fața grădiniței și în spațiul de joacă aferent.

Urmărind educarea atitudinii ecologice față de mediu am atras atenția copiilor asupra unor aspecte de distrugere a mediului (copaci tăiați, covor ierbos distrus, plante deteriorate, deșeuri de hârtie, sticle, ambalaje aruncate la întâmplare, insuflându-le atitudini pozitive față de mediu. Vizita la Grădina de Sud, ADP sector 4, le-a stârnit interesul și curiozitatea față de creșterea și înmulțirea plantelor ierboase și a arborilor ornamentali.

Un rezultat deosebit l-au avut activitățile practice, de plantare și îngrijire a răsadurilor plantate de preșcolari și școlari. Cu această ocazie am marcat sărbători ca: Ziua Mondială a Apei – 22 martie, Luna pădurii 15 martie – 15 aprilie, Ziua Pământului - 22 aprilie, Ziua Mondială (Internațională) a Păsărilor – 1 aprilie, Ziua Mondială a Protecției Animalelor de Laborator – 24 aprilie, Ziua Internațională a Biodiversității – 22 mai, Ziua Mondială a Mediului – 5 iunie, Ziua Mondială a

Curățeniei – 23 septembrie etc.

Pentru întâmpinarea Zilei Pământului ne-am conceput un PROIECT TEMATIC intitulat „Darul nostru pentru Pământ” și l-am desfășurat alături de reprezentanți ai Muzeului Național de Geologie, București. Timp de mai multe săptămâni, până la Ziua Mondială a Mediului, am organizat diferite acțiuni cum ar fi: „Cum crește o plantă? De ce au nevoie viețuitoarele pe Pământ?” - la sectorul BIBLIOTECĂ, „Alege jetoane reprezentând ceea ce fac oamenii bine și ceea ce fac rău” - joc de masă, „Călătorim prin lume” - la sectorul ȘTIINȚĂ etc.

S-a urmărit educarea limbajului (povestire: Apariția vieții pe Pământ), formarea de priceperi și deprinderi, educație plastică („La Mulți Ani Pământului!”), educație pentru societate (joc de rol: „Natura are nevoie de noi”), activități practice (lucrare colectivă: Jucării pentru copii din materiale refolosibile). Proiectul s-a încheiat cu organizarea unei expoziții „SOS NATURA” și distribuirea unor mesaje adulților pentru a se alătura acțiunilor de ocrotire a mediului. În momentul evaluării proiectului s-a organizat o întâlnire cu toți factorii implicați, la care au participat elevi și preșcolari, bunici și părinți, învățători și educatori, profesori de geografie și biologie, silvicultori. Toți participanții au analizat cu obiectivitate efectele acțiunilor noastre și au fost recompensați cu diplome toți copiii pentru entuziasmul și dorința lor de a proteja mediul.

Aceste activități au adus schimbări pozitive observate în comportamentul copiilor, în îmbunătățirea comunicării cu

părinții, în implicarea concretă a autorităților locale, obținându-se și alte beneficii:

- ✓ mediu educativ adecvat în care copiii pot colabora unii cu alții, exprimându-și dorințele și motivațiile fără a fi inhibați;
- ✓ colaborare foarte bună cu părinții copiilor, cu școala, cu comunitatea locală;
- ✓ abordare interdisciplinară a conținuturilor și corelarea tematicii de protecție a mediului cu cea a altor proiecte: de educație pentru sănătate, educație rutieră, educație civică și pentru sport și mișcare.

Abilitățile științifice de explorare a mediului, modalitățile de organizare a activităților de educație ecologică oferă libertatea de desfășurare a acestora atât ca activități opționale cât și ca activități integrate tuturor domeniilor de activitate din grădiniță și școală, și lasă la latitudinea cadrelor didactice proiectarea acestora în funcție de posibilitățile copiilor, de necesități și alți factori.

Modernizarea viziunii asupra potențialului fiecărui individ de a participa activ la ocrotirea naturii, educația multidimensională, este doar o parte din beneficiile educației ecologice. De asemenea nu trebuie să uităm că noi colaborări sunt dependente de asimilarea unor deprinderi de educație ecologică benefice la nivel individual și global și de rezultatele obținute înregistrate în alte proiecte.

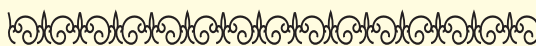
Protecția naturii necesită mijloace materiale destul de costisitoare, dar și

creșterea gradului de responsabilitate al oamenilor din întreaga lume față de mediu, iar grădiniței și școlii le revine un rol important în acest sens prin inițierea primilor pași în educația ecologică.

Bibliografie:

1. Cerghit, I. (1980) Metode de învățământ, Editura Didactică și Pedagogică, București
2. Geamăna, N. A. (coord.), Dima M, Zainea, D. (2008) Educația ecologică la vârsta preșcolară mic îndrumar pentru educatoare –, Supliment al revistei Învățământul Preșcolar; CNI Coresi, București
3. Iozzi, L.A. (1989) What Research Says to the Educator, Journal of Environmental Education, 20(3). pp.10-20
4. Opriș, T., (1998) Mica Enciclopedie pentru Tineret, Editura Forum, București
5. Tufescu V., Tufescu M. (1981) Ecologia și activitatea umană, Ed. Albatros, București
6. *** Ministerul Educației Naționale & Consiliul Național pentru Curriculum (1998) Curriculum Național pentru Învățământul Obligatoriu – Cadru de Referință, Editura Corint, București
7. *** Ministerul Educației Naționale & Consiliul Național pentru Curriculum (1998) Curriculum Național. Programe Școlare pentru Învățământul Primar, Editura Corint, București
8. *** Ministerul Educației Naționale & Consiliul Național pentru Curriculum (1998) Ghid Metodologic de Proiectare a Activității Didactice la Științe ale Naturii, S.C. Aramis, Print S.R.L. București
9. *** Ministerul Educației Naționale & Consiliul Național pentru Curriculum (1999) Curriculum Național. Planuri-Cadru pentru Învățământul Preuniversitar, Editura Corint, București.

Florica Velicu
Institutor - Școala Nr.190 „Marcela
Penes”, Sector 4, București

Educația Ecologică la Vârsta Preșcolară

Abstract: Scopul esențial al educației ecologice este îndeosebi acela de a forma la copii bazele unei gândiri și atitudini centrate pe promovarea unui mediu natural propice vieții, de a le dezvolta spiritul de responsabilitate față de mediu. Prin participarea tuturor factorilor educativi: școală, familie, comunitate, mass-media etc., la realizarea acestor intenții, copilul înțelege mai ușor și corect efectele pe care le are un comportament necorespunzător asupra mediului.

Educația ecologică vizează diferite laturi ale dezvoltării personalității individului și urmărește impulsivitatea unei cunoașteri și conștientizării a necesității căilor, mijloacelor și obiectivelor necesare pentru ocrotirea și ameliorarea mediului.

„Educația pentru protecția mediului a devenit, în multe țări, o nouă dimensiune a curriculumului, cu scopul de a iniția și promova o atitudine responsabilă față de mediu, de a-i face pe tineri să conștientizeze pericolele unei degradări accentuate a mediului. Un obiectiv transdisciplinar regăsit la nivelul politicilor curriculare din aproape toate țările este cel privitor la educația pentru mediu” (Ciolan, 2002).

Copiii mici tind să manifeste un atașament emoțional față de ceea ce le este familiar și față de care se simt bine. Dacă trebuie să-și dezvolte un sentiment de interconectare cu natura, atunci au nevoie de experiențe pozitive cu lumea de afară. Oferirea de oportunități pentru astfel de experiențe și împărtășirea lor cu copiii reprezintă esența educației despre mediu.

Rachel Carson (1907- 1964) a fost printre primii care a menționat importanța și caracteristicile educației despre mediu la vârsta copilăriei: „*Dacă un copil trebuie să mențină viu spiritul său nativ de a se întreba ... el are nevoie de compania a cel puțin unui adult care să i-l împărtășească, redescoperind împreună cu el bucuria, incitarea și misterul lumii în care trăim*”.

Atunci când lucrezi cu copiii preșcolari este știut faptul că, în cazul în care ei trebuie să facă un anumit lucru este necesar să înțeleagă motivația pentru care realizează acel fapt și să fie repetat în timp, astfel încât acel eveniment să devină o obișnuință. Musser spune că majoritatea lucrurilor care pot fi învățate la această vârstă sunt pur și simplu lucruri bune în viață: „*este un bun obicei de viață să nu lași* Newsletter SRE

apa să curgă aiurea, să nu o risipești; Lucruri ca acestea trebuie învățate de la o vârstă fragedă”. Unele atitudini pozitive față de mediu reperate la această vârstă includ acțiuni precum oprirea apei în timpul spălării dinților, oprirea luminii atunci când nu ne este necesară folosirea ei și faptul că hârtia trebuie refolosită.

Orice copil trebuie să acumuleze cunoștințe elementare privind mediul, norme fundamentale de comportament ce reprezintă baza acțiunilor unui cetățean preocupat de mediul în care trăiește. Educația despre mediu în anii copilăriei se concentrează, în principal, pe explorarea și bucuria copiilor în și pentru natură, sub îndrumarea și în compania unor adulți cărora le pasă.

„*Activitățile din grădiniță sunt astfel organizate încât permit abordarea problematicii mediului sub diferite aspecte. Măiestria pedagogică a educatoarei intervine atât în selectarea temelor educației pentru mediu, cât și în stimularea interesului copilului pentru a participa la activități ecologice*” (Ciolan, 2002).

Experiența educatoarelor care aplică proiecte de educație ecologică în grădiniță arată că, pentru a înregistra rezultate deosebite în acest sens, sunt necesare:

- ✓ pasiunea cadrelor didactice pentru ceea ce fac (*contribuie la creșterea unor lăstari de care depinde viitorul*) și pentru ecologie la modul general,
- ✓ orientarea copiilor pentru a învăța prin cooperare, pe bază de observare și experimentare,
- ✓ exersarea atitudinii de protejare a mediului,
- ✓ implicarea comunității în procesul de instruire și educare a copiilor.

Bibliografie:

1. Carson, R. L. (1955) *The Edge of the Sea*, Houghton Mifflin Company, Boston
2. Ciolan, L (2002) Dimensiuni contemporane, exigențe și tendințe în E. Păun & R. B. Iucu (coord.) *Educația preșcolară în România*, Polirom, Iași
3. Musser, L. M., Diamond K. E. (1999) The Children's Attitudes Toward the Environment Scale for Preschool Children, *Journal of Environmental Education*, Vol. 30

Ana Dima
Institutor, Grădinița Nr. 216,
sector 3, București

Modalități de aplicare a educației ecologice la nivel preșcolar

Abstract: Acest articol se bazează pe o microcercetare care a constatat în studierea documentelor curriculare și a rezultatelor obținute în urma aplicării unor interviuri. Interviurile au fost aplicate într-o unitate de învățământ preșcolar (Grădinița Nr. 169) atât cadrelor didactice cât și părinților copiilor înscriși la două grupe de preșcolari. O grupă formată din copii cu vârste cuprinse între 5 și 6 ani a participat la activități educaționale cu tematică ecologică. Cealaltă, grupa martor, a fost formată din preșcolari cu aceleași vârste, dar care nu au fost implicați în proiecte de educație ecologică.

Educația presupune transformări în modul de percepere a mediului și de comportament al copiilor. Prin activități de educație ecologică crește nivelul cunoașterii, se îmbunătățește nivelul comportamentului, se modifică nivelul sentimentelor, înlăturându-se sentimentele negative, de nepăsare față de mediu și crescând nivelul celor ce manifestă grijă față de protecția mediului și pentru a nu perturba echilibrul ecosistemelor.

Educația implicând realizarea unor transformări în modul de percepere a mediului de către copii și a felului în care se comportă aceștia, transformări pentru care educația ecologică are propria sa contribuție, se impune clarificarea importanței educației ecologice la nivel preșcolar și modalitățile de aplicare a acestui tip de educație în cazul copiilor de vârstă mică (2–6 ani).

Prin participarea copiilor la proiecte educaționale ce presupun teme referitoare la aspecte de mediu se influențează relațiile interumane la nivelul clasei. Prin cunoașterea și urmărirea relațiilor care se stabilesc între membrii diferitelor grupuri de animale, copiii își pot corecta comportamentul în cadrul clasei.

Ce obiective are o astfel de experiență prin care copiii descoperă relațiile ce se manifestă între indivizi din diverse grupuri de animale? Preșcolarii conștientizează starea în care se află mediul din jurul nostru și iau atitudine, amenajând propriul lor spațiu de joacă în mod conștient prin participarea activă a “ecologilor de buzunar”. Totodată, această experiență

contribuie la creșterea conștientizării publicului reprezentat nu doar de copii, ci și de cadre didactice și părinți, adulți ce vin în contact direct cu ei, asupra inter-relațiilor ce se stabilesc în lumea vie și a faptului că oamenii sunt parte componentă a mediului. De asemenea, se creează atitudini comportamentale pozitive și se declanșează mecanisme de creștere a interesului față de protecția mediului. Este evident faptul că se asigură o pregătire plurivalentă și interdisciplinară a copiilor în cadrul activității opționale de educație ecologică, punându-se bazele pentru pregătirea științifică a preșcolarilor despre mediul în ansamblul său, despre felul în care este alcătuit acesta, cum funcționează el, problemele pe care le întâmpină și soluțiile ce pot fi folosite pentru remedierea acestor probleme.

Ce strategii și metode didactice se utilizează în astfel de experiențe de educație ecologică? Implementarea unor proiecte de educație ecologică la nivel preșcolar oferă copiilor oportunități pentru:

- manifestarea prin desen, lucrările realizate pe teme date fiind expuse și discutate cu copiii;
- colectarea unor materiale necesare completării “Minimuzeului curioșilor” de către copii în vizite și excursii;
- participarea efectivă la amenajarea spațiului verde și de joacă, copiii învățând să sape, să planteze, să plivească, să ude și ceea ce este mai important să respecte natura și creând un spațiu ce poartă amprenta personalității lor, înțeleg că opinia lor contează, iar prin propria lor contribuție pot modifica mediul, mai ales în colaborare cu ceilalți.

Ce factori determină aplicarea unor proiecte de educație ecologică? Atitudinea cadrelor din grădiniță (cadre didactice și personal administrativ) față de starea existentă; atitudinea comunității față de păstrarea mediului, a spațiului de joacă a propriilor copii; neimplicarea în nici un fel de proiecte a părinților copiilor, a comunității în general; interesul propriu față de educația ecologică; dorința de implementare a unor

proiecte educaționale în general și a unor proiecte de educație ecologică în special.

Opinii ale cadrelor didactice despre experiența aplicării educației ecologice:

- Constatarea unor modificări de atitudine a copiilor determinate de participarea directă în proiecte de educație ecologică derulate în grădiniță. Aceștia doresc tot mai mult să participe la activități de cunoașterea mediului în aer liber și să afle cât mai multe informații despre natură. Sunt mai atenți unde depozitează deșeurile. Păstrează curățenia. Nu mai sunt tentați să rupă flori sau crenguțe. Recunosc cu ușurință factori poluanți din mediu. Atrag atenția adulților asupra unor greșeli pe care le fac. Conștientizează ceea ce fac, când plantează, când reciclează materialele. Iau atitudine față de colegii care nu păstrează mediul. Sunt mai atenți cu ce se întâmplă în jurul lor.

- În opinia educatoarelor, este utilă existența unor programe de educație ecologică la vârsta preșcolară și doresc să aplice programe de educație ecologică, considerând că la această vârstă, copiii își însușesc multe cunoștințe și deprinderi (vârsta preșcolară fiind cea a acumulărilor cantitative), este stârnit interesul copiilor față de ce este în jurul lor, se modifică comportamentele acestora și se pot manifesta liberi în diferite programe artistice. În plus, motivează această dorință de derulare viitoare a unor proiecte de educație ecologică prin propriul lor interes pentru cunoașterea mediului și datorită necesității însușirii unor cunoștințe de către copiii preșcolari pentru asigurarea sănătății generației de mâine, pentru schimbarea comportamentului față de mediu și față de tot ceea ce ne înconjoară. Cadrele didactice consideră că începerea educației ecologice trebuie să pornească de la cele mai mici vârste, considerând că „*Ar trebui să facă parte integrantă din educație*”, pentru că ajută la formarea și dezvoltarea personalității copilului care face mai ușor diferența între bun și rău, frumos și urât.

Este importantă introducerea educației ecologice în programa învățământului preșcolar, în condițiile actuale în care protecția mediului este o problemă de interes global. Afirmările educatoarelor pledează pentru acest lucru: „*Educația ecologică implică aspecte morale, etice și, în plus, este important să înțelegem cât de ușor se poate degrada mediul și ce efecte pot apărea în*

timp”. Totodată, o altă educatoare spune că: „*Educația din copilărie pune amprenta în comportamentul adultului de mai târziu*”, iar o alta spune: „*Copiii trebuie să înțeleagă faptul că omul este inseparabil de mediul său și că efectele negative ale acțiunilor sale se răsfrâng asupra lui însuși*”. Există și opinii ale unor educatoare ce consideră că acest tip de educație nu trebuie introdus, ținând cont de faptul că programa este și așa încărcată, însă acestea sunt foarte puține și aparțin mai mult celor necalificate pentru meseria de cadru didactic și rezultă din lipsa lor de experiență.

Opinii despre influența asupra copiilor în urma aplicării educației ecologice din partea părinților:

- Asemeni educatoarelor, și părinții au apreciat comportamentul copiilor lor față de natură. Au participat cu mult interes la toate acțiunile derulate în grădiniță. Reacționează pozitiv și sunt flexibili la toate noutățile; Părinții sunt încântați de toate activitățile și acțiunile unde sunt implicați copiii lor și au participat la realizarea acestor proiecte.

- Părinții nu cunosc sensul real al educației ecologice, confundând acest tip de educație cu igienizarea, dar sunt de acord că trebuie să înceapă de la vârste foarte mici și să fie și o preocupare a familiei; părinții, ai căror copii sunt mai mari și frecventează grădinița de mai mult timp, s-au implicat direct în activități și cunosc mai multe despre educația ecologică, au mai multe cunoștințe și au o altă atitudine față de protejarea mediului. Aceasta pentru că au observat la proprii lor copii că sunt interesați de dezvoltarea plantelor, pun întrebări despre plante, manifestă dorința de a ocroti și de a sădi plante; ei apreciază că acest tip de educație le formează copiilor comportamente civice de ordine și, unde-i cazul, le corectează atitudinile comportamentale și dragostea față de ceea ce îi înconjoară. Cei mai mulți părinți doresc ca educația ecologică să se facă în grădiniță, dar sunt și dintre cei care pasează responsabilitatea acestui tip de educație grădiniței; aceștia din urmă sunt părinții copiilor care nu au participat la astfel de proiecte deoarece sunt noi în grădiniță.

Se observă o asemănare în opinia cadrelor didactice și a părinților privind cunoștințele copiilor și atitudinile adoptate față de protejarea mediului după desfășurarea unor activități și proiecte educaționale ce vizează educația ecologică.

Achiziții psiho-sociale ale copiilor din clasele în care s-au aplicat programe de educație ecologică: Copiii interrelaționează cu mai multă ușurință cu ceilalți colegi din clasă, grădiniță sau chiar cu cei mai mari, elevii de la școală; în același timp, relaționează cu ușurință cu cadrele didactice din unitate, cu personalul grădiniței și chiar cu părinții colegilor de grupă. Toate acestea se datorează faptului că s-au aplicat tehnici de muncă în grup în desfășurarea unor activități și copiii au reușit să se cunoască mai bine, solicitându-se reciproc în rezolvarea unor sarcini primite. Copiii timizi au reușit să depășească bariera neîncrederii în sine, cooperând cu ceilalți copii și cu adulții pentru îndeplinirea sarcinilor în comun și se oferă să devină raportori ai grupului din care fac parte; au legat prietenii cu colegi mai mari (elevi) sau mai mici, au devenit sociabili cu adulții. Au învățat reguli de comportare în societate fiind în situația de a participa la spectacole și concursuri pe diferite scene sau chiar filmări în cadrul unor emisiuni.

Modificări de atitudine determinate de experiența respectivă: S-au constatat modificări de atitudine determinate de participarea directă la implementarea unor proiecte de educație ecologică la nivel de unitate. Astfel la copii se observă grija față de locul de joacă, atenția față de plante și

animale, preocupare pentru un mediu curat, atitudine protectoare față de colegii mai mici, respect față de natură și adulți.

Cerințe/condiții pentru implementarea cu succes a unor astfel de experiențe: Pentru a obține rezultate cu preșcolarii în domeniul educației ecologice se impune mult interes, motivare și mai ales multă dăruire. Dacă acest domeniu nu prezintă interes pentru cel care realizează actul predării, nu va putea trezi interesul în rândul celor care receptează și mai ales al copiilor preșcolari. Lipsa unei pregătiri proprii a cadrului didactic pentru acest domeniu poate duce la o receptare incorectă a actului educațional și mai ales a mesajelor acestui tip de educație. Pentru a putea influența schimbări de comportament, trebuie înțeles factorii care o modelează. Factorii cheie care ne influențează comportamentul cuprind: cunoașterea problemei, atitudinea comportamentală pozitivă; perceperea riscului personal; recunoașterea efectului benefic al schimbării comportamentului; înțelegerea normelor sociale; deprinderile necesare pentru modificarea comportamentului și un mediu care oferă sprijin (materiale și mijloace de informare).

Maria Dima,
Profesor psihopedagog – Școala Nr. 92,
Grădinița Nr. 241 „Peștișorul de aur”,
Grădinița Nr.232, sector 3, București

Educația ecologică – abordare monodisciplinară sau interdisciplinară?

Abstract: Cunoștințele referitoare la aspectele bio și ecodiversității, ce reflectă în esență particularitățile mediului, au caracter interdisciplinar prin esență. Tendința de a gândi educația ecologică în termeni specifici științelor naturii se datorează interesului mai pregnant manifestat de cadrele didactice care predau biologie, geografie, chimie față de profesori ce predau alte discipline (ex: fizică, matematică, discipline socio-umane etc.).

Tema privind abordarea monodisciplinară sau interdisciplinară a educației ecologice trebuie să înceapă prin a stabili ce reprezintă acest tip de educație.

Ce este Ecologia? Lingvistic vorbind, termenul ecologie provine din cuvintele grecești: Oikos = casă și logos = știință, prin

urmare, literar exprimându-ne, ecologia constituie o cale de studiu a „casei comune a tuturor ființelor” reprezentată de Terra. Această știință facilitează cunoașterea și înțelegerea legilor caracteristice productivității, stabilității și evoluției ecosistemelor și Ecosferei în ansamblul său, și presupune în același timp studierea efectelor activităților umane asupra acestor procese, dar și implicațiile reflectate în calitatea vieții.

Educația ecologică se referă la acel tip de pregătire formativă și informativă ce asigură atât cunoștințele teoretice și practice necesare descoperirii structurii și funcțiilor mediului/capitalului natural și antropizat, cât și atitudinile, priceperile, deprinderile și comportamentele civice cu valențe ecologice utile oricărui cetățean conștient de

necesitatea *co-dezvoltării* sistemelor socio-economice cu capitalul natural. O astfel de persoană va fi conștientă de faptul că *Omul* este parte integrantă a ierarhiei sistemelor ecologice și nu superior acestora și, în același timp, va percepe mediul în ansamblul său și nu segmentat așa cum îl abordează prin studiul altor științe ale vieții (ex. biologie, geografie, geologie etc.).

Cremin (1979) definește educația drept „un efort deliberat, sistematic și susținut pentru transmiterea, evocarea sau achiziționarea de cunoștințe, atitudini, valori, abilități și sensibilități, și, în același timp, orice experiență de învățare rezultată ca urmare a acestui efort, direct sau indirect, intenționat sau neintenționat”. Educația ecologică acționează deopotrivă la nivel:

- ◆ Cognitiv/ al cunoștințelor
- ◆ Afectiv/ al sentimentelor, atitudinilor
- ◆ Comportamental/ al priceperilor și deprinderilor și
- ◆ Participativ/ al experienței de acțiune civică.

Adeseori, se consideră că educația ecologică trebuie realizată la orele destinate cunoașterii mediului (la nivel preșcolar și în clasele primare), biologiei și/sau geografiei (la nivel gimnazial și liceal). Cunoștințele ecologice pot fi transmise cu bune rezultate prin intermediul biologiei, geografiei și chimiei (Tóth, 2002), însă aceste discipline nu asigură în totalitate realizarea educației ecologice deoarece:

- integrează doar un capitol de protecție a mediului, rătăcit prin noianul de informații transmis;
- pun accentul asupra însușirii cunoștințelor și a altor deprinderi, diminuând valoarea dimensiunii socio-economice;
- neglijează importanța capacității de comunicare, necesară dezvoltării personalității tinerilor;
- omit crearea de valori.

Educația ecologică necesită o gândire transdisciplinară bazată pe un fundament solid reprezentat de cunoștințe acumulate monodisciplinar, cadrul în care se realizează acest lucru variind de la clasele academice formale până la experiențele informale, trăite în familie, provenite din mass-media sau activitățile recreative (Roth, 1998).

Pe parcursul claselor primare, copiii pot achiziționa cunoștințe referitoare la o serie de

aspecte ale mediului. Ideal este ca acestea să fie transmise în natură și să se refere la început la aspecte de nivel local și gradat să se extindă la cele de nivel regional, național și global, în funcție de diferitele nivele de studiu. Un copil, fiind curios și creativ, atunci când adresează întrebări despre fenomene pe care le identifică direct în mediul său, este indicat să se pornească de la răspunsuri legate de aceste observații proprii. Copilul învață prin propriile sale experiențe (Shymansky & Kyle, 1986) și, în plus, pe măsură ce crește, acumulează informații mai multe și mai profunde, astfel încât, activitățile de observare și de descoperire proprii devin elemente de bază ale proceselor educaționale. Și, în același timp, trebuie să se țină cont de faptul că acumularea de cunoștințe este mai puțin importantă față de captarea interesului copiilor pentru aspectele abordate (Wals, 1982).

Cunoașterea cât mai amănunțită a elementelor capitalului natural constituie o precondiție necesară unui comportament atent față de mediu și a acțiunilor pe care copiii le vor exercita în viitor. De cele mai multe ori, sistemele educaționale se limitează, prin obiectivele lor operaționale, la transferul informațiilor ce asigură cunoașterea unei probleme și la priceperile/deprinderile formate ca urmare a unei eficiente și efective achiziții; acestea nu promovează însă într-un mod activ formarea unui comportament responsabil față de mediu (Geamănă, 2004, 2005, Geamănă & colab., 2008).

Interdisciplinaritatea, „formă a cooperării între discipline diferite cu privire la o problemă a cărei complexitate nu poate fi surprinsă decât printr-o convergență și o combinare prudentă a mai multor puncte de vedere” (Cucoș, 1996), contribuie la dezvoltarea intelectuală, socială, emoțională, fizică și estetică a elevilor, cultivă încrederea în forțele proprii și spiritul de competiție.

Bibliografie:

1. Cremin, L.A. (1979) Changes in the ecology of education: The school and other educators, in T. Husen (editor) *The future of Formal Schooling*, pp. 18-29, Almqvist and Wiksell, Stockholm
2. Cucoș, C. (1996) *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași
3. Geamănă, N.A. (2005) *Modul de Formare a Cadrelor Didactice Implicate în Proiecte*

- de Educație Ecologică la Nivel Preprimar și Primar – Ecogrădinița – Suport de Curs* (publicat sub coordonarea Prof. Dr. A. Vădineanu), Editura Cuvântul Info, Ploiești
4. Geamănă, N.A., Dima, M., Zainea, D. (2008) *Educația ecologică la vârsta preșcolară – mic îndrumar pentru educatoare*, Supliment al Revistei Învățământul Preșcolar, C.N.I. Coresi, București
 5. Roth, R. E. (1998) „*Environmental education and the sustainable world*”, [www.giee.ntnu.edu.tw/workshop/sustainable/099_ECOSUSTN\(Roth\).pdf](http://www.giee.ntnu.edu.tw/workshop/sustainable/099_ECOSUSTN(Roth).pdf)
 6. Shymansky, J.A. & Kyle, W.C. (1986) A summary of research in science education, Columbus, OH: ERIC Clearinghouse for Science, Mathematics and Environmental Education in cooperation with National Association for Research in Science Teaching
 7. Tóth, M. (2002) *Mediul înconjurător în educație: educație ecologică, educație pentru mediu sau educație privind mediul?*, Editura Studium, Cluj-Napoca
 8. Wals, H. (1982) Town farms - New approaches in the use of active educational methods in the environment field, *Nature and Environment Series*, 26, Council of Europe - Publications Section, Strasbourg

Dr. Nicoleta Adriana Geamănă*,
Maria Dima**

* *Cercetător - Departamentul de Ecologie Sistemică și Dezvoltare Durabilă – Universitatea din București,*

** *Profesor psihopedagog – Școala Nr. 92, Grădinița Nr. 241 „Peștișorul de aur”, Grădinița Nr. 232, sector 3, București*

Reflectarea obiectivelor Educației Ecologice în Învățământul Preșcolar actual din România

Abstract: Noua Programă a activităților instructiv-educative din unitățile de învățământ preșcolar, aplicabilă începând cu anul școlar 2008 – 2009, conține obiective cadru, de referință și exemple de comportament specifice domeniului cunoașterii mediului care vin în sprijinul realizării educației ecologice.

Pornind de la premisa că ecologia constituie ABC-ul omului modern, *ghidul său de supraviețuire* ca specie, se poate afirma că educația ecologică reprezintă calea de a cunoaște și înțelege natura, mediul din care facem parte, dar și a modalităților prin care să o/îl protejăm.

Aplicarea unui program educațional ce vizează educația pentru mediu, pentru dezvoltare durabilă, începe de la vârsta preșcolară, în grădiniță.

Este binecunoscut faptul că doar cunoașterea conceptelor referitoare la mediu nu este suficientă pentru realizarea unui comportament responsabil față de acesta. Astfel, la ora actuală, în grădinițe, copiii sunt ajutați să conștientizeze și să cunoască mediul în ansamblul său, cu problemele sale, sunt deprinși a acționa, a lua atitudine față de cei ce

le cauzează (bineînțeles că la nivelul lor de înțelegere și putere decizională, adică față de colegi, dar și față de adulți, copilul putând fi un *factor al schimbării* unor stări de fapt, dar și de mentalități).

La copiii de vârstă preșcolară, datorită particularităților de vârstă, se poate discuta despre o educație ecologică doar la nivelul deprinderilor și al stărilor afective. Această strategie este fundamentată pe valențe formative, în funcție de ritmul propriu de dezvoltare al fiecărui copil, de cerințele, capacitățile și nevoile sale, prin abordări practice. Oricând este posibil, sunt organizate experiențe în aer liber cum ar fi: excursii în natură, grădinițit sau acțiuni de recuperare a zonelor deteriorate, observări și discuții, colectare și colecționare de frunze, cochilii, roci etc. Minunat este că, la preșcolari, aceste experiențe pot fi și sunt organizate ca având atât un caracter educațional, cât și de recreere.

Activitățile de observare și de „descoperire” constituie elemente de bază ale proceselor educaționale, dar *dezvoltarea interesului copiilor pentru problemele discutate este mult mai importantă decât acumularea de cunoștințe.*

În cadrul activităților integrate sau pe discipline, al jocurilor și activităților alese, al

activităților de dezvoltare personală, copiii sunt antrenați pentru o gândire critică, empatică în spiritul valorilor universale cum ar fi libertatea, echitatea și solidaritatea. Toate acestea ajută viitorii cetățeni să devină reflexivi și să acționeze în spiritul unei dezvoltări durabile.

Particularizând cele cinci categorii de obiective ale educației privind mediul, din declarația de la Tbilisi (UNESCO, 1977) sunt de evidențiat, ca aplicate la preșcolari :

1. *La nivelul cunoștințelor: Dobândirea cunoștințelor elementare despre mediu și despre problemele acestuia;*
2. *La nivelul priceperilor/deprinderilor: Formarea priceperilor/deprinderilor prin intermediul unor abilități cognitive, afective, psihomotorii acumulate;*
3. *La nivelul sentimentelor: Educarea la copiii preșcolari a unor sentimente față de mediu și a motivației pentru a participa efectiv la îmbunătățirea stării mediului și la protecția sa;*
4. *La nivelul comportamentului: Facilitarea dobândirii de atitudini, obișnuințe legate de protecția*

mediului și crearea posibilității de a avea un rol activ în procesul rezolvării unor probleme legate de mediu.

În cele ce urmează prezentăm, din această programă, câteva aspecte ilustrative pentru reflectarea modului în care este gândită/proiectată în prezent educația ecologică a preșcolarilor în România. În cadrul ariei curriculare „Matematică și Științe ale naturii” domeniul cunoașterea mediului are drept obiective cadru (OC):

1. Dezvoltarea capacității de cunoaștere și înțelegere a mediului înconjurător, precum și stimularea curiozității pentru investigarea acestuia (OC₁)
2. Utilizarea unui limbaj adecvat în prezentarea unor fenomene din mediu (OC₂)
3. Formarea și exersarea unor deprinderi de îngrijire și ocrotire a mediului înconjurător, în vederea educării unei atitudini pozitive față de acesta(OC₃).

Următorul tabel demonstrează faptul că formularea acestor obiective cadru nu constituie simple enunțuri ale obiectivelor de referință, oferind și exemple concrete de comportament asociate acestora.

Educația ecologică poate fi și este realizată

Nr.crt.	Obiective de referință	Exemple de comportament prezentate selectiv
OC ₁	1.1. să cunoască elemente componente ale lumii din jur (obiecte, aer, apă, sol, vegetație, faună, ființe umane ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele.	✓ să descopere elemente componente ale lumii înconjurătoare prin antrenarea tuturor organelor de simț; ✓ să numească elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni și a elementelor create de aceștia; ✓ să sesizeze și să numească, cu sprijin acordat, legături directe și indirecte dintre elementele mediului (strânsa interdependență dintre acestea); ✓ să analizeze prin mici experiențe aceste elemente (dizolvare, combinare, separare, ardere, fierbere, evaporare, solidificare, atracție magnetică, plutire, scufundare) folosindu-se de instrumente diferite; ✓ să enumere părțile componente ale corpului uman, plantelor, animalelor, arătând utilitatea acestora; ✓ să descrie sumar și cu cuvinte proprii, dar respectând adevărul științific, caracteristici ale mediului natural și social; ✓ să analizeze/compare reacții ale plantelor, animalelor și omului în diferite situații;
OC ₁	1.2. să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediu.	✓ să recunoască fenomene ale naturii (vânt, briză, viscol, ploaie, ninsoare, îngheț, grindină, fulger, furtună, trăsnet, tunet) în momentul producerii lor; ✓ să ceară explicații legate de modul de producere a fenomenelor și efectele acestora asupra mediului; ✓ să observe și să enumere modificări apărute în viața omului, plantelor, animalelor în funcție de anotimp; să le descrie și să le compare;

Nr. crt.	Obiective de referință	Exemple de comportament prezentate selectiv
OC ₁	1.2. (continuare).	✓ să încerce să lege cauza de efect în natură și viața cotidiană; ✓ să observe pe o perioadă dată un anumit proces (procesul de dezvoltare al unei plante, hrănirea și îngrijirea unui animal, fenomene ale naturii).
OC ₁	1.3. să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului.	✓ să identifice resursele naturale folosite în activitățile umane (ex. plante medicinale, fructe de pădure, apă, lemn, sare etc.); ✓ să descrie caracteristicile mediului urban/rural și ale mediului natural; ✓ să analizeze/compare diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; ✓ să vorbească despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice);
OC ₂	2.1. să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	✓ să adreseze întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; ✓ să exprime descoperirile și ideile sale utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoștințelor despre mediile studiate; ✓ să interpreteze date și simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei);
OC ₃	3.1. să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite	✓ să relateze activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); ✓ să identifice aspecte negative din comportamentul uman, care lezează mediul din imediata sa apropiere; ✓ să identifice unele probleme de mediu pe care le întâlnește în activitățile desfășurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); ✓ să adopte permanent un comportament care să nu provoace apariția unor probleme de mediu; ✓ să participe, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire și protejare a mediului; ✓ să construiască modele care simulează diferite medii (machete, diorame, colaje, albume); ✓ să-și asume responsabilități de îngrijire și ocrotire a mediului; ✓ să motiveze necesitatea protecției mediului de către om; ✓ să-și exprime impresiile și trăirile proprii despre natură și protejarea acesteia prin activități artistico-plactice, practice, muzicale.
OC ₃	3.2. să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	✓ să respecte regulile de igienă individuală și colectivă; ✓ să respecte regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizată în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); ✓ să cunoască regulile de minimă protecție a naturii și să anticipeze pericolele încălcării lor; ✓ să manifeste dorința de a fi un exemplu pentru ceilalți în privința ocrotirii mediului; ✓ să înțeleagă efectele negative ale activității omului asupra mediului; ✓ să sesizeze comportamente neconforme cu regulile de protecție a mediului învățate; ✓ să ia atitudine față de cei care greșesc; ✓ să manifeste atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăiește (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); ✓ să-și manifeste creativitatea în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui comportament adecvat (ex: realizarea unor afișe, machete, postere, bannere, modele atractive de coșuri de gunoi etc).

interdisciplinar, dar din păcate nu la nivelul tuturor instituțiilor de învățământ preșcolar.

Concluziile formulate în urma unei astfel de abordări a mediului, în activitățile desfășurate cu preșcolarii, trebuie înglobate într-o imagine de ansamblu a acestuia. Un astfel de demers poate fi realizat doar în cadrul unui program destinat educației pentru viitor, o educație pentru dezvoltare socio-economică durabilă, care să constituie calea de a privi lumea într-un mod integrat, așa cum este ea în realitate.

Bibliografie:

1. Geamănă, N.A., Dima, M., Zainea, D. (2008) *Educația ecologică la vârsta preșcolară – mic îndrumar pentru educatoare*, Supliment al Revistei Învățământul Preșcolar, C.N.I. Coresi, București
2. *** Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2008) Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani), <http://www.curriculum2008.edu.ro>

*Dana Zainea,
Institutor - Grădinița Nr. 216,
sector 3, București*

Identificarea lacunelor cu privire la activitățile ecologice existente în învățământul primar

Abstract: Analiza Curriculum-ului Național și a programelor școlare pentru clasele I–IV evidențiază faptul că actualmente se realizează educație ecologică în ciclul primar, dar acestea nu i se acordă atenția cuvenită, în pofida importanței sale.

Pornind de la premisa că ecologia constituie una dintre condițiile supraviețuirii speciei umane, educația ecologică reprezintă calea de a ajunge prin cunoaștere, la înțelegerea și respectarea naturii, a mediului din care facem parte (Geamănă, 2008).

În țara noastră, preocuparea pentru educația ecologică s-a manifestat mai pregnant după anul 1989. Actuala programă școlară destinată claselor I – IV nu asigură perceperea mediului ca un întreg, nu permite formarea bazelor teoretice ale cunoștințelor de Ecologie Sistemică și nu ajută la conștientizarea locului și rolului ocupat de sistemele antropizate în mediu.

Analiza manualelor școlare din ciclul primar evidențiază faptul că numărul disciplinelor școlare care abordează problemele de mediu a crescut după anii '90, însă, din conținuturile prezentate nu reiese ce reprezintă mediul, care este poziționarea elementului uman ca parte integrantă a mediului (inclusiv sistemelor socio-umane în mediu), care sunt elementele capitalului natural și relațiile directe și indirecte dintre acestea, nu se accentuează faptul că omul interacționează cu elementele acestui capital și se dezvoltă pe baza acestuia. De asemenea,

nu este evidențiat modul de funcționare al mediului și modul în care din această interacțiune om – mediu, se produc dezechilibre în natură, efectele lor propagându-se în timp și spațiu. Chiar dacă manualele de cunoaștere a mediului pentru clasele I și a II-a și științele naturii destinate claselor a III-a și a IV-a abordează problemele de mediu, numărul de ore alocate pe săptămână acestor discipline (o oră/săptămână) este insuficient, și nu se poate realiza o aprofundare a problematicii, o conștientizare a rolului naturii în viața omului, precum și a rolului omului în natură, ca și cunoașterea și aplicarea normelor de comportare specifice asigurării echilibrului naturii.

Curriculum-ul Național actual cuprinde o componentă comună pentru toate școlile de același tip și o altă componentă la decizia școlii (discipline opționale). Analizând ariile curriculare ale Curriculum-ului Național constatăm că elemente de educație ecologică se regăsesc în finalitățile învățământului primar și ca obiectiv al ciclurilor curriculare atât în ciclul achizițiilor fundamentale, cât și în cel de observare și orientare.

O atentă analiză a programelor școlare pentru clasele I-IV în perioada 1989 – 2003 relevă următoarele aspecte:

- În aria curriculară „Matematică și Științe ale Naturii”, disciplina Științele naturii se studiază doar la clasele a III-a și a IV-a (1-2 ore pe săptămână).

La clasa a III-a, în cadrul obiectivelor – cadru, unul din obiective urmărește „dezvoltarea interesului față de realizarea unui mediu natural echilibrat și propice vieții” având ca obiectiv de referință: manifestarea curiozității față de fenomenele științifice întâlnite de către elev.

Pentru clasa a IV-a, în cadrul aceleiași obiectiv – cadru, obiectivele de referință includ: manifestarea și dezvoltarea curiozității științifice a elevilor și exprimarea sentimentelor de grijă și atenție față de mediu a acestora.

- În aria curriculară „Om și societate”, unul din obiectivele – cadru al disciplinei Educație civică la clasa a III-a și a IV-a prevede „Dezvoltarea și manifestarea unor atitudini favorabile luării deciziilor și exprimării opiniilor în ceea ce privește activitatea grupurilor din care fac parte” și are drept obiectiv de referință „să formuleze și să exprime opinii personale în aprecierea unor situații cu conținut civic”, ceea ce permite abordarea unor aspecte referitoare la un comportament activ de conservare a naturii.

În aceeași arie curriculară la disciplina Geografie pentru clasa a IV-a apare ca obiectiv cadru – „Dezvoltarea comportamentelor favorabile ameliorării relațiilor dintre om și mediul înconjurător” cu obiectivul de referință – „elevul să demonstreze grija față de mediu”.

- În aria curriculară „Tehnologii” la disciplina „Abilități practice” – clasele III – IV apare ca obiectiv-cadru „Dezvoltarea simțului practic” cu obiectivul de referință – „Elevul să descopere soluții de valorificare a materialelor re folosibile în combinații cu alte materiale”.

Analiza programelor școlare la clasele I-IV, până în anul 2004 reflectă că în învățământul primar din țara noastră, educația ecologică s-a realizat printr-o abordare interdisciplinară, la clasele III-IV punându-se accentul pe o cunoaștere cognitivă a aspectelor de mediu și mai puțin pe manifestarea unor atitudini față de problemele de mediu.

Începând cu anul școlar 2003-2004, în programele școlare de la clasele I-IV, apar schimbări în ceea ce privește maniera de abordare a educației ecologice concretizate în abordarea nu numai interdisciplinară, ci și transdisciplinară.

În cadrul ariei curriculare „Matematică și Științe ale naturii”, a fost introdusă o disciplină nouă, „Cunoașterea mediului”, disciplină care vine să realizeze o punte de legătură între elementele de cunoaștere a mediului acumulate de copii în grădiniță și disciplina „Științele naturii” studiată în clasele a III-a și a IV-a. Se asigură, în acest fel o continuitate a obiectivelor ciclului de achiziții fundamentale (grupa mare, clasa I și a II-a).

Disciplina “Cunoașterea mediului” este introdusă în Curriculumul clasei I, începând cu anul școlar 2003-2004, asigurându-se astfel atât o continuitate a cunoașterii și înțelegerii structurii mediului, cât și satisfacerea interesului copiilor pentru lumea în care trăiesc. Această disciplină își propune să faciliteze înțelegerea naturii prin participarea activă și conștientă a elevului la descoperirea fenomenelor și proceselor naturale. Obiectivele acestei discipline nu urmăresc neapărat însușirea de cunoștințe, ci dezvoltarea capacității de observare, explorare și înțelegere a realităților din mediu, cunoașterea, înțelegerea și utilizarea în comunicare a unor termeni specifici, pentru a descrie fenomene observate și formarea unei atitudini pozitive față de mediu, prin stimularea interesului față de păstrarea unui mediu echilibrat și exersarea unor deprinderi de îngrijire și ocrotire a acestuia.

Obiectivele de referință specifice prevăzute cuprind formarea competențelor pentru a identifica căi prin care poate contribui la menținerea unui mediu sănătos și a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului.

Disciplina “Științe ale naturii” pentru clasele a III-a și a IV-a prevede ca obiective:

- Înțelegerea și utilizarea în comunicare a unor termeni și concepte specifice științelor naturii.
- Formarea și dezvoltarea capacității de exprimare și explorare/investigare a realității, folosind instrumente și procedee specifice.
- Dezvoltarea interesului și a responsabilității pentru menținerea unui mediu natural echilibrat, propice vieții.

În concordanță cu acestea, obiectivele de referință specifice prevăd aplicarea observației ca demers al cunoașterii de tip științific, precum și conștientizarea atât a efectelor activităților umane asupra mediului, cât și a celor asupra propriului organism.

Deși s-au făcut pași importanți pentru realizarea educației ecologice a elevilor din

clasele I-IV, Curriculum-ul național actual este deficitar prin lipsa unei programe școlare pentru educație ecologică și absența unui manual corespunzător. Transmiterea unor cunoștințe referitoare la mediu se realizează prin intermediul mai multor discipline școlare (Științele naturii, Educație civică, Geografie, Cunoașterea mediului) însă acestea integrează doar capitole disparate de protecție a mediului și neglijează importanța capacității de comunicare necesară dezvoltării personalității copiilor. Putem spune că la acest nivel de învățământ educația ecologică este abordată într-o mică măsură multidiscplinar prin intermediul ariilor curriculare „Om și societate”, „Consiliere și orientare” și „Tehnologii” și relativ interdiscplinar în cadrul ariei curriculare „Matematică și științe ale naturii” în cadrul disciplinelor „Cunoașterea mediului” pentru clasele I și a II-a, respectiv „Științe ale naturii” pentru clasele III-IV.

Totodată, se constată că la nivelul unor discipline școlare, la unele capitole unde se tratează protecția mediului, teme importante sunt prevăzute cu asterisc, ceea ce arată că acestea fac parte din segmentul neobligatoriu, fiind predate numai de unii învățători, în funcție de numărul de ore alocat și de nivelul de pregătire în domeniu al cadrului didactic (ex. „Științele naturii” cl. III – IV, temele: „Deșeurile și reciclarea lor”, „Medii de viață – Delta, peștera, marea, oceanul”).

Sistemul actual de educație prezintă o serie de slăbiciuni care rezidă din faptul că:

- a) organizarea acestuia se bazează în mare măsură pe abordarea sectorială;
- b) planurile de învățământ sunt într-o mare măsură improprii și nu asigură nivelul de eficiență acceptabil;
- c) resursele umane, echipamentele și literatura de specialitate lipsesc sau sunt inadecvate.

Ineficiența instrumentelor de educație este datorată faptului că aproape în toate cazurile accentul cade pe aspectele teoretice, prezentate sectorial și fără a asigura o continuitate în predare (Vădineanu, 1999).

Sistemul educațional actual din România se caracterizează prin lipsa acută a unei preocupări organizate, coordonate, sistematizate în privința educației ecologice, în ciuda faptului că se vorbește tot mai mult despre abordarea ecologică a problemicii lumii contemporane, materialul bibliografic referitor la aceste aspecte publicat la noi în țară

este foarte redus (Geamăna, 2004).

La nivelul învățământului primar actual nu există o programă și un manual de educație ecologică, aceasta realizându-se prin intermediul disciplinelor opționale unde pot fi abordate noțiuni de mediu, programele școlare ale opționalelor fiind realizate în funcție de măiestria și pregătirea în domeniu a fiecărui cadru didactic. În plus, discipline din curriculum-ul obligatoriu abordează educația ecologică la nivel cognitiv – afectiv și mai puțin la nivel comportamental – participativ. Tematica existentă este insuficientă, neexistând o imagine unitară asupra fenomenelor, iar numărul de ore alocat pentru problematica mediului este insuficient.

Este necesar ca educația ecologică să aibă o nouă dimensiune în Curriculum-ul Național, abordarea sa fiind necesar să fie în concordanță cu baza teoretică a Ecologiei Sistemice și Dezvoltării Durabile, astfel încât mediul să fie perceput în toată complexitatea sa. La nivel curricular, educația ecologică va trebui menționată printre obiectivele majore ale educației și considerată ca fiind sarcina tuturor disciplinelor. Prin urmare, se impune revizuirea Curriculum-ului Național sub aspectul implicării tuturor ariilor curriculare în educația ecologică, iar la ciclul primar, aceasta trebuie să se realizeze respectând particularitățile vârstei, pornind de la abordări afective spre abordări cognitive, astfel încât să se asigure baza de cunoștințe referitoare la aspectele legate de elementele structurale și funcționale ale mediului.

Temelor referitoare la gestionarea deșeurilor, conservarea biodiversității, precum și în favoarea unui consum rațional trebuie să li se acorde importanța corespunzătoare și să nu mai fie trecute în programă cu asterisc lăsând la latitudinea învățătorului parcurgerea acestora. Celelalte discipline școlare ar trebui să ofere conținuturi care să accentueze puterea grupului în rezolvarea unor probleme de mediu, dezvoltând atitudini și comportamente.

Pe viitor, este necesară atât reluarea unor teme de educație ecologică, cât și abordarea unor noi teme, mai complexe, care să vizeze modul de funcționare al mediului, având în vedere că elevii au acumulat suficiente informații și vârsta le permite înțelegerea unor noi concepte și relații. Este necesară elaborarea unei programe școlare și continuarea opționalului de educație ecologică cu includerea temelor ce necesită a fi aprofundate cât și a temelor noi de abordat (vezi tabelul următor).

Subiecte ce necesită a fi aprofundate și teme noi din conținuturile învățământului primar

Subiecte ce necesită a fi aprofundate	Teme noi de abordat:
◆ Mediul – elemente componente și relațiile dintre acestea (prezentarea mai detaliată a componentei abiotice) ◆ Poluarea la nivelul componentei sol ◆ Mijloace de reciclare, refolosire a materialelor considerate deșeuri	◆ Componentele capitalului natural și a relațiilor dintre acestea ◆ Includerea sistemelor socio-economice în mediu ◆ Supraexploatarea resurselor naturale ◆ Utilizarea surselor de energie nepoluante ◆ Identificarea și discutarea unor probleme de mediu la nivel global ◆ Conservarea biodiversității ◆ Rolul zonelor umede ◆ Conservarea tradițiilor locale

Educația ecologică este un domeniu educațional important care trebuie să înceapă de la o vârstă timpurie prin implicarea activă a societății civile (familie, mass-media, organizații neguvernamentale) în procesul general de educație a tinerei generații. Cunoașterea mediului, a complexității unităților structurale (componentelor) și funcționale (proceselor și funcțiilor) ale mediului, a problemelor legate de supraexploatare, poluare e necesar să înceapă încă de la vârstele cele mai mici. Acest tip de educație devine mai eficient prin îmbinarea diferitelor forme de educație: formală, nonformală, informală, rolul hotărâtor revenind procesului instructiv – educativ pe baza unor programe de educație ecologică adaptate la nivelul vârstelor cărora le sunt adresate.

În același timp trebuie avut în vedere gradul diferit de pregătire al cadrelor didactice în acest domeniu, precum și necesitatea realizării unor materiale didactice auxiliare, elaborate de specialiști, care să vină în sprijinul cadrelor didactice.

Bibliografie:

1. Botnariuc, N. & Vădineanu, A. (1982) *Ecologie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București
2. Cristea, G.C. (2002) *Pedagogie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București
3. Geamănă, N.A. (2005) *Să cunoaștem mediul*, Editura Cuvântul Info, Ploiești

4. Geamănă, N.A. & Dima, M. (2008) *Educația ecologică la vârsta preșcolară*, Editura Coresi, București
5. Manolescu, M. (2004) *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Editura Credis, București
6. Miroiu, A. Pasti, V. & Miroiu, M. (1998) *Sistemul de învățământ în România*, Editura Nemira, București
7. Oprea, C.L. (2003) *Pedagogie – alternative metodologice interactive*, Editura Universității București, București
8. *** Ministerul Educației Naționale, Consiliul Național pentru Curriculum (1998) *Curriculum Național pentru învățământ obligatoriu – cadru de referință*, București
9. *** Ministerul Educației Naționale, Consiliul Național pentru Curriculum (1998) *Curriculum Național – Programe școlare pentru învățământul primar*, București
10. *** Ministerul Educației și Cercetării (2004) *Programa școlară – clasele I și a II-a*, București
11. *** Ministerul Educației și Cercetării (2004) *Programa școlară – clasele a III-a și a IV-a*, București.

Magdalena Ciocan
Institutor - Școala nr. 1 Popești – Leordeni,
Județul Ilfov

Educația Ecologică percepută de cadrele didactice

Motto: „Natura și educația sunt asemănătoare, căci educația îl transformă pe om și, prin această transformare, creează natura”, după cum afirma Democrit, cu mult înainte de începutul erei noastre.

Abstract: Articolul de față prezintă selectiv rezultate obținute în cadrul unui program de cercetare ce a avut drept obiectiv: cunoașterea nivelului de educație ecologică în rândul profesorilor, al elevilor și al părinților acestora, realizat cu scopul de a caracteriza nivelul de responsabilitate al potențialilor participanți direcți la proiecte de educație ecologică la nivelul școlilor gimnaziale din mediul rural în vederea constituirii tezei de dizertație pentru finalizarea studiilor masterale în Ecologie Sistemică și Ecotehnie.

Deteriorarea continuă a sistemelor ecologice, cele care asigură pentru sistemele antropice resurse materiale, energetice precum și o serie de servicii, este un proces real ce se extinde odată cu procesul de dezvoltare a sistemului socio-economic.

Conferința de la Rio de Janeiro din 1992 a subliniat necesitatea unei strategii pentru realizarea unui viitor durabil care să fie echitabil pentru toți oamenii, acesta presupunând un nou mod de gândire și un nou set de valori. Educația este un punct critic pentru promovarea unor astfel de valori și pentru îmbunătățirea capacității oamenilor de a se adresa problemelor privind mediul și dezvoltarea (Geamănă, 2000).

Educația ecologică vine în sprijinul dezvoltării socio-economice durabile prin asigurarea bazei teoretice a cunoștințelor de ecologie sistemică (Vădineanu, 2004), rolul acesteia constând în promovarea dezvoltării durabile și îmbunătățirea capacității oamenilor de a se adresa problemelor legate de mediu.

Importanța realizării educației ecologice începând de la vârste timpurii este deosebită având în vedere următoarele elemente caracteristice acesteia:

1. ajută la rezolvarea problemelor de mediu și se bazează pe concepții holiste, sustenabile;
2. se concentrează atât pe cunoștințe cât și pe formarea unor atitudini și abilități prin care crește responsabilitatea față de mediu;

3. presupune procesul de recunoaștere a valorilor și de înțelegere a conceptelor, de formare și dezvoltare a deprinderilor și atitudinilor necesare pentru perceperea corectă și aprecierea interdependenței dintre om, cultură și mediu; totodată, se referă la procesul de învățare ce permite creșterea nivelului cunoștințelor și al responsabilității oamenilor față de mediu, dezvoltarea îndemnării necesare pentru a acționa și a motivației de a se implica în diferite probleme de mediu (Sanera, 1998).

Educația ecologică ajută orice persoană să:

- ✓ cunoască structura și funcțiile capitalului natural;
- ✓ își formeze un comportament adecvat supraviețuirii sale și a tuturor formelor de viață de pe Pământ;
- ✓ ia atitudine față de problemele cu care se confruntă mediul;
- ✓ formuleze soluții pentru rezolvarea problemelor de mediu;
- ✓ aplice soluții viabile pentru o corectă rezolvare a acestor probleme;
- ✓ atragă atenția celor din jur asupra comportamentului lor față de mediu (Geamănă, 2005).

În România, programele de educație ecologică destinate întregii opinii publice s-au aplicat după anul 1989. La început s-a putut observa o relativă lipsă de interes a cetățeanului pentru mediul în care trăiește. De asemeni se manifestă și o mare reticență din partea administrației locale de a colabora cu organizațiile nonguvernamentale de mediu, rolul acestora ca și al consiliilor locale/ ale comunității în educația ecologică fiind puțin cunoscute de populație și astăzi (Geamănă, 2000).

Conținutul învățământului preuniversitar din țara noastră este prevăzut în cadrul unui Curriculum național, din 1998; acesta cuprinde o componentă comună pentru toate școlile de același tip și o altă componentă aflată la decizia școlii. Analizând cele șapte arii curriculare ale Curriculum-ului Național

reiese că elemente ale educației ecologice sunt introduse implicit printre finalitățile învățământului primar și gimnazial și ca obiectiv al ciclurilor curriculare atât în ciclul achizițiilor fundamentale, cât și în cel de observare și orientare (Toth, 2002).

Ecologia ca disciplină este subiect obligatoriu doar la clasa a VIII-a. Ecologia este percepută ca o continuare a disciplinei Biologie și nu ca o materie distinctă ce abordează teme inter și transdisciplinare. Este un aspect pozitiv introducerea materiei „Ecologie” la clasele de gimnaziu, dar nu și suficient.

Subiecte de ecologie mai sunt abordate și în clasele V -VII la „Biologie” dar foarte puțin, doar se amintesc anumite noțiuni. Câteva elemente sunt prezentate la geografie, educație tehnologică, dar modul în care acestea sunt prezentate diferă de cel în care sunt abordate de ecologie neexistând o imagine unitară asupra fenomenelor.

La nivel liceal, ecologia se studiază doar la clasele cu specializări de matematică-informatică și științele naturii și la liceele tehnice cu specializări ca: turism, agricol, veterinar, silvic, protecția mediului.

Sistemul actual de educație a publicului prezintă o serie de slăbiciuni care rezidă din faptul că:

- a) organizarea acestuia se bazează în mare măsură pe abordarea sectorială;
- b) planurile de învățământ sunt într-o mare măsură improprii și nu asigură nivelul de eficiență acceptabil; resursele umane, echipamentele și literatura de specialitate lipsesc sau sunt inadecvate.

Cadrele didactice constituie o cheie importantă pentru aplicarea cu succes a unui curriculum de educație ecologică, ca și în cazul oricărei alte programe de învățământ. Este foarte important ca aceste cadre didactice să fie pregătite astfel încât să dețină abilitățile cognitive și calitățile afective pe care urmăresc să le dezvolte la copiii cu care lucrează (Geamăna, 2005).

Educația ecologică formează aptitudini, deprinderi și obiceiuri care vor avea drept efect formarea unui curent de opinie publică bazat pe cunoașterea științifică a fenomenelor care generează dezechilibrele ecologice și, implicit, conștientizarea necesității de a elimina șansele ca aceste evenimente să se repete (Marsden, 1997).

În cadrul unui program de cercetare ce a avut drept obiectiv cunoașterea nivelului de educație ecologică în rândul profesorilor, al elevilor și al părinților acestora, derulat în perioada februarie-aprilie 2007, în școlile din zona rurală a județului Prahova, cu scopul de a crește gradul de conștientizare al elevilor, părinților și profesorilor în ceea ce privește educația ecologică, s-au aplicat chestionare cadrelor didactice ce predau discipline din toate ariile curriculare (un număr de 20) observându-se următoarele:

- ♦ În cazul claselor primare, au fost chestionați 14 învățători toți recunoscând necesitatea introducerii educației ecologice, însă numai sub forma unor teme; aceștia susțin că o serie de astfel de elemente există deja la nivelul programei. Mai puțin de jumătate (5) se arată a fi dispuși să participe la cursuri de perfecționare și să realizeze activități practice extrașcolare.
- ♦ Toți profesorii consideră că este necesară educația ecologică, indiferent de aria curriculară din care fac parte; diferențe apar legat de modul de includere al acesteia ca o materie distinctă sau de sine stătătoare. Din păcate majoritatea cadrelor didactice nu manifestă entuziasm pentru realizarea de activități extrașcolare și nici pentru realizarea de cursuri de perfecționare.
- ♦ Afirmările cadrelor didactice chestionate depind foarte mult de vârsta acestora: cei care au o experiență mai îndelungată la catedră, deși recunosc necesitatea introducerii educației ecologice în învățământul preuniversitar, au o atitudine reticentă față de pregătirea lor în acest sens, precum și în legătură cu posibilitatea de a se perfecționa și dispoziția lor de a desfășura activități extrașcolare.

Soluții viabile pentru a îmbunătăți situația actuală sunt:

- ♦ Introducerea educației ecologice ca disciplină distinctă începând cu învățământul preșcolar și terminând cu cel liceal.
- ♦ Realizarea de cursuri de perfecționare pentru toate cadrele didactice indiferent de disciplina pe care o predau.
- ♦ Realizarea de materiale didactice adecvate.

- ♦ Implicarea mai activă a societății civile (familie, mass-media, organizații neguvernamentale) în procesul general de educație a tinerei generații.

Bibliografie

1. Geamăna, N.A. (2000) *Educația Ecologică – Instrument pentru Dezvoltarea Durabilă*, teză de master (nepublicată)
2. Geamăna, N.A. (2005) *Educația ecologică la vârsta preșcolară*, *Revista învățământului preșcolar*, nr. 3–4
3. Găgeanu, M. (2007) *Educația ecologică în învățământul preuniversitar pentru dezvoltarea socio – economică durabilă*, teză de master (nepublicată)
4. Marsden, E. & William, (1997) *Environmental education: Historical roots,*

comparative perspectives, and current issues in Britain and the United States, *Journal of Curriculum and Supervision*, vol. 13, nr. 1

5. Sanera, M. (1998) *Environmental Education: Promise and Performance*, *Canadian Journal of Environmental Education*, vol. 3, nr. 1
6. Toth, M. (2002) *Mediul înconjurător în educație: educație ecologică, educație pentru mediu sau educație privind mediul?*, Editura Studium, Cluj-Napoca
7. Vădineanu, A. (2004) *Managementul dezvoltării o abordare ecosistemică*, Editura Ars Docendi, București

Elena-Mihaela Găgeanu,
Profesor – Școala cu clasele I-VIII, Scorțeni,
Jud. Prahova

Educația Ecologică– o necesitate pentru copii în vederea dezvoltării socio-economice durabile

Motto: “A înțelege natura înseamnă a înțelege viitorul, dar a face ceva pentru salvarea naturii atât de amenințată azi înseamnă a contribui la fericirea omenirii”.

Eugen Pora

Abstract: Educația ecologică presupune tratarea colectivă și individuală a elevilor deoarece fiecare în parte reprezintă o valoare unică și toți la un loc alcătuiesc un întreg capabil să se implice activ în viața socială. Particularitățile fiecărui individ sunt atât de variate încât în fiecare copil există un sâmbure care va prinde rod și care va crea o valoare individuală ce se va integra într-o societate viitoare. Educația are sarcina de a pregăti omul ca element activ al vieții sociale, ca forță de muncă și subiect al relațiilor sociale.

Acțiunea de protecție a mediului se poate realiza pe deplin, numai prin asocierea măsurilor de ordin juridic și administrativ cu cele de ordin educațional. Schimbarea mentalității oamenilor nu este ușoară, dar fără o educație în acest sens, orice acțiune de ocrotire a mediului este supusă eșecului.

Educația ecologică este necesar să se adreseze tuturor, generând atitudini de respect și responsabilitate față de resursele naturale în vederea conservării lor și trebuie să înceapă din fragedă copilărie și să se

continue pe tot parcursul anilor de școală (reprezentând o latură a educației permanente care se desfășoară în mod conștient și având finalități stabilite în prealabil ce vizează un rezultat bine conturat), precum și în afara acesteia.

Acest tip de educație presupune și educația morală și vizează, din punct de vedere psihologic, două componente: cognitivă și afectivă. Cea cognitivă se realizează prin instruire morală care urmărește să-l inițieze și să-l informeze pe elev asupra structurii și funcțiilor Capitalului Natural, precum și a

felului în care el va trebui să se comporte astfel încât să dovedească un comportament compatibil cu principiile dezvoltării durabile.

Cunoașterea unor norme de comportare civilizată în natură, perceperea unor reguli nescrise nu trebuie să se reducă la simpla memorare a acestora, ci presupune înțelegerea lor, înțelegerea necesității respectării lor permanente. Pentru ca această cunoaștere să devină eficientă, este necesară descoperirea dirijată a acestora, prezentarea unor situații – problemă, exemplificări, lecturi explicative care să vină în sprijinul înțelegerii cunoștințelor.

Rezultatele acestei cunoașteri se concretizează în formarea unor reprezentări morale ce se formează în situații concrete în care copilul este angrenat ca subiect moral, în familie, în școală, cu prilejul diferitelor activități la care participă.

Instruirea, în acest sens, nu se reduce la formularea unor reguli ce trebuie respectate, la dezvăluirea unor conținuturi care să satisfacă curiozitatea, ci presupune integrarea acestora într-un lanț de cunoștințe, urmărind materializarea acestora în conduită. Însoțită de trăire afectivă (ce poate fi stimulată cu ajutorul ilustratelor, insectarelor, ierbarelor, casetelor video și audio cu imagini și sunete din natură etc), orice cunoștință se fixează în structura morală a personalității, acționând din interior asupra conduitei.

Pentru a putea realiza o educație morală în scopuri ecologice, nu sunt necesare doar cunoașterea și azeziunea afectivă, ci este nevoie și de un efort de voință. Copilul cunoaște structura organizatorică a mediului, exemple pozitive și negative cu privire la comportarea oamenilor în mediu,

este impresionat de frumusețile și bogățiile acestei lumi, dar este important să treacă peste diferitele obstacole interne și externe astfel încât tot ceea ce a învățat să-și pună amprenta asupra personalității lui (interese, dorințe, intenții, egoism, individualism etc.).

Cu toate că este informat despre scăderea numărului de exemplare de floare de colț, continuând să-și dorească a-și mări propria sa colecție de plante cu cât mai multe astfel de exemplare pentru a se evidenția astfel în fața colegilor, nutrirind sentimentul de posesie a ceea ce alții nu au, activitatea de educație ecologică se dovedește a fi inefficientă. Este important să-și controleze propriile dorințe în folosul celorlalți și, în plus, este nevoie de efort concretizat prin spirit de inițiativă, curaj, perseverență, consecvență, independență etc.

Din perspectivă psihopedagogică, formarea unei astfel de conduite vizează atât deprinderi și obișnuințe de comportare civilizată, cât și trăsături pozitive de caracter. Copiii nu distrug crengile copacilor pentru că sunt văzuți de alții și pentru că așa au învățat că este bine să procedeze. În momentul în care ei simt că acest impuls vine din interior ori de câte ori apare o situație similară, putem spune că acțiunile automatizate (deprinderile), au devenit trebuințe interne și nu mai pot fi ușor modificate, ele transformându-se în obișnuințe. Nu rare sunt situațiile în care totul rămâne la faza de deprinderi, anumite cauze, dorințe, putând să modifice destul de repede comportamentul. În momentul în care elevul va spune “Nu pot să fac un asemenea lucru pentru că știu că nu este bine și ceva din mine nu mă lasă”, putem fi siguri de eficiența orelor destinate educației ecologice. În cazul în care comportamentul elevului este total altul decât cel așteptat, este necesar să înceapă un nou proces de educare.

Natura nu este și nu poate fi proprietatea unor persoane ci reprezintă și trebuie să fie, în egală măsură, a tuturor: atât a generațiilor actuale, cât și a celor viitoare.

În acest sens, o minunată pledoarie pentru protecția naturii aparține unui șef de trib amerindian dintr-o vreme în care nu existau asemenea preocupări de conservare a mediului, într-o perioadă în care domina ideea că resursele sunt nesfârșite și, oricât s-ar folosi din ele, omul n-ar putea să le reducă în mod considerabil. În 1854, la așa – zisă “ofertă” de cumpărare a pământurilor pieilor roșii făcută de Guvernul Statelor Unite ale Americii acesta spunea: “Cum puteți voi cumpăra sau vinde cerul și căldura Pământului? Ideea mi se pare de-a dreptul ciudată. Dacă noi nu putem poseda prospețimea aerului și murmurul apelor, cum puteți voi să vreți să le cumpărați? (...) Noi suntem o parte a Pământului și el face parte din noi. Florile parfumate sunt surorile noastre; cerbul, calul, marele vultur sunt frații noștri. Coamele stâncoase, preeriile, căldura peneiului și omul – toate aparțin uneia și

aceleiași familii.(...) Noi luăm, deci, în considerare oferta voastră de a cumpăra pământul nostru. Dar, dacă noi ne decidem să o acceptăm, vom pune o condiție: omul alb va trebui să trateze viețuitoarele acestui pământ ca pe frații săi. Ce este omul fără viețuitoare? Dacă toate viețuitoarele acestui Pământ ar dispărea, omul ar muri de o mare solitudine a spiritului. Învățați-i pe copiii voștri ceea ce i-am învățat și noi pe ai noștri: că Pământul este mama noastră și tot ceea ce i se întâmplă acestuia li se va întâmpla și copiilor acestui pământ.... Nu omul este acela care a țesut trama vieții; el este doar un fir. Și tot ceea ce el face acestei trame, își face lui însuși...”. În literatură, *TRAMA* constituie un fir obținut prin răsucirea mai multor fibre. Prin analogie, citatul din finalul articolului trebuie citit astfel: Nu omul este cel ce a creat structura ("mănunchiul") vieții; el este doar o parte din aceasta. Dacă omul ocrotește această structură din care face parte, se protejează pe el însuși; în cazul în care, dimpotrivă, o distruge, atunci se distruge pe sine.

Este chintesența gândirii moderne ce caracterizează obiectivele dezvoltării socio-economice durabile exprimată prin glasul unui “sălbatic”. Cuvintele sale sunt atât de pline de sens și înțelepciune încât sunt deosebit de relevante pentru a explica necesitatea educației ecologice în rândul copiilor.

Cornelia Mariana Săvescu
Profesor - Școala „Tudor Vladimirescu”,
Târgoviște, jud. Dâmbovița

Consiliul editorial:

Președinte:

Prof. Dr. Angheluță Vădineanu

Secretar științific:

Dr. Nicoleta Adriana Geamănă

Secretar executiv:

Oana Musculeanu

Editura:

Litera INFO

ISSN:

Adresa SRE:

Bd. Schitu Măgureanu, Nr. 1, Et. 4, Cam. 402,
Sector 5, București

Tel/ Fax: 031 8053330

E-mail: office@romanianeecologicalsociety.ro

Website: www.romanianeecologicalsociety.ro

Director:

Catană Cristina

1844-7341

Al 6-lea Simpozion European pentru Studiul Apelor Dulci

The 6th Symposium
for European Freshwater Sciences

17 -21 august 2009

Centrul International de Conferinte, Sinaia

August, 17th - 21st, 2009

International Conferences Centre, Sinaia

www.sefs6.ro

Organizatori / Organizers:

E.F.F.S.

F.B.A.

R.E.S.

U.B.

D.S.E.S.

Symposium Management:

RALCOM.